

Nr 3.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet till ökning av antalet ledamöter i kommunernas fullmäktigerepresentationer.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 69 i första kammaren av herr *Lodenius m. fl.* och nr 128 i andra kammaren av herr *Boman* i Stafsund *m. fl.* hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om sådan ändring av nu gällande bestämmelser i 30 § lagen om kommunalstyrelse på landet och 10 § lagen om kommunalstyrelse i stad, att där angivna latituder för maximiantalet fullmäktige vidgas».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

I 30 § lagen om kommunalstyrelse på landet stadgas:

Kommunalfullmäktiges antal bestämmes i förhållande till folkmängden sålunda, att

kommun med 2 000 invånare eller därunder utser 15—20,

kommun med över 2 000 till och med 5 000 invånare utser 15—25,

kommun med över 5 000 till och med 10 000 invånare utser 20—30, samt

kommun med över 10 000 invånare utser 25—40.

Kommunalstämman besluter, med iakttagande av vad nu är sagt, huru många kommunalfullmäktige skola utses för kommunen. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Motsvarande bestämmelser återfinnas i 10 § lagen om kommunalstyrelse i stad.

Metoden att bestämma fullmäktiges antal inom vissa latituder, hänförliga till folkmängden, infördes redan i 1862 års förordning om kommunalstyrelse i stad. Den då förekommande skalan skilde sig emellertid från den nu gällande därigenom, att latituderna för fullmäktigeantalet icke grepo in i varandra. För landskommunerna gällde vid denna tid, att kommunalfullmäktige, förutom av självskrivna ledamöter, skulle bestå av så många valda ledamöter, att hela antalet bleve fyra gånger så stort som de valda medlemmarnas i kommunalnämnden. År 1913 infördes emellertid bestämmelser, som motsvarade de för stad gällande. De nuvarande reglerna om fullmäktiges antal tillkommo år 1922 för såväl stad som landskommun. Syftet härmed var, att förändringar i folkmängden icke skulle inverka på fullmäktiges antal i sådan utsträckning som genom de förutvarande bestämmelserna varit fallet.

I sitt betänkande med förslag till riktlinjer för en revision av rikets indelning i borgerliga primärkommuner (SOU 1945: 38) hade kommunindelnings-

kommittén upptagit frågan om tillvaratagandet av de små kommunernas intressen vid deras uppgående i en större enhet. Kommittén uttalade härom bl. a.:

Från vissa håll har man befarat, att de mindre socknarnas lokala intressen skulle komma att försummas inom de större kommunerna, enär deras representanter i den beslutande församlingen komma att utgöra en obetydlig minoritet utan inflytande. — — — Endast om en av de ursprungliga kommunerna erhåller majoritet gentemot den eller de övriga torde förutsättningar för en dylik osolidarisk politik förefinnas. Även där representanter från den ena kommunen ha majoritet i fullmäktige, torde emellertid risken för missförhållanden vara begränsad. I allt väsentligt skyddas minoritetens rätt redan därigenom, att samtliga viktigare grenar av den kommunala verksamheten äro lagligen reglerade. Intressegemenskapen och intressemötsättningarna i de särskilda kommunala frågorna torde för övrigt ingalunda alltid följa sockengränserna. Viss del av den ena socknen kan ha större intressegemenskap med grannsocknen än med den egna socknen i övrigt. Samarbetet i sådana kommunala frågor, som icke angå någon socken särskilt, skapar snart samhörighet och solidaritet även i övriga frågor. Sammanhållningen över sockengränserna befästes ytterligare genom gemensamma politiska, ekonomiska och kulturella föreningar. Några bestående motsättningar torde mycket sällan behöva befaras.

Genom beslut vid 1946 års riksdag genomfördes den kommunala nyindelningsreformen. Enligt Kungl. Maj:ts förslag avsågs, att indelningsändringarna skulle träda i kraft den 1 januari 1950. Med hänsyn till svårigheten att genomföra reformen i dess helhet till denna tidpunkt skall emellertid lagen om indelning av riket i borgerliga kommuner gälla intill utgången av år 1951.

I enlighet med den år 1946 beslutade kommunala nyindelningsreformen skola ett stort antal mindre kommuner försvinna genom sammanläggning med varandra eller med större kommuner. Av gällande bestämmelser om fullmäktiges antal följer, att lokala intressen kunna bli eftersatta därigenom att delar av den nya kommunen ej bli representerade i fullmäktigeförsamlingarna. Särskilt under en övergångstid kan detta förhållande medföra påtagliga olägenheter inom de nybildade kommunala enheterna.

Utskottet finner i likhet med motionärerna, att en vidgning av möjligheten att utöka fullmäktiges antal i förhållande till folkmängden i åtskilliga fall skulle kunna undanröja dessa olägenheter. En ytterligare uppdelning av den i kommunallagarna förekommande skalan kan i detta sammanhang måhända bli behövlig.

Det lärer vara av vikt, att de eventuella ändringar i kommunalförfattningarna, som böra företagas, komma till stånd, innan de nya representationerna väljas. De förslag som kunna föräntledas av den utredning i ämnet, vilken utskottet vill förorda och som bör anförtros åt 1946 års kommunallagskommitté, böra därför framläggas i så god tid, att riksdagen blir i tillfälle taga ståndpunkt därtill före sagda fullmäktigeval.

I förevarande sammanhang må anmärkas, att bestämmelser rörande fullmäktiges antal förekomma — förutom i specialförfattningarna för Stockholm

— även i lagen om församlingsstyrelse. Ehuru något behov av en revision i förevarande avseende för församlingarnas del ej synes föreligga, bör dock jämväl övervägas, huruvida ej en formell överensstämmelse i detta hänseende mellan å ena sidan lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad samt å andra sidan lagen om församlingsstyrelse även i fortsättningen bör förefinnas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av motionerna I: 69 och II: 128, i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning av frågan om sådan ändring av bestämmelserna om fullmäktiges antal enligt lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad, att kommunerna beredas möjlighet att utse ett i förhållande till sin folkmängd större antal fullmäktige än vad för närvarande är fallet, samt om framläggande för riksdagen av de förslag vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 6 mars 1947.

På konstitutionsutskottets vägnar:

JONES ERIK ANDERSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Herlitz, Mattsson*, Söderdahl, Hjalmar Nilsson, Englund, Sjö, Hugo Sundberg och Lodenius; samt

från andra kammaren: herrar Thorell*, Fast*, Pettersson i Norregård, Hällgren*, Kyling, Norén, Spångberg, Jonsson i Haverö, Johnsson i Stockholm* och Dickson.

* Ej närvarande vid justeringen.

Stockholm 1947. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

471018